

Írta: Rosa-Maria Torres

A gyermek joga az alapfokú oktatáshoz

A Gyermek jogairól Szóló Egyezmény (1989) minden gyermek jogaként ismeri el az alapfokú oktatást. A „Csúcsértekezlet a gyermekekért” (1990) és az „Oktatás mindenkinek” címmel megrendezett világtalálkozó zárónyilatkozata (1990) kiterjesztette az alapfokú oktatásnak, minden gyermek tanulási folyamata alapjának fogalmát. Mi következik abból, hogy minden gyereknek joga van az alapfokú oktatáshoz?

1. A gyermeknek joga, hogy gyerek lehessen, játsszon, és örömet lelje a játékban, hogy megvédjék őt a kizsákmányoló gyermekmunkától, hogy legyen ideje iskolába járni, az órákra felkészülni, tanulni. Joga, hogy otthona és családja legyen, hogy legyen a közelben iskola, hogy olyan tanítója legyen, aki örömmel tanít és szereti a gyerekeket. Joga, hogy az oktatás során ne csak a felnőttkorra készítsék fel, hanem – és ez a legfontosabb -boldog gyermekkort is biztosítsanak számára.

2. A gyereknek joga van tanulni, az iskolában és az iskolán kívül. Joga kíváncsinak lenni, kérdezni és választ kapni kérdéseire, kételkedni, gondolkodni és érvelni, joga van tévedni is. Joga, hogy kikérjék véleményét, hogy aktív résztvevő lehessen, hogy szabadon, spontán módon megnyilvánulhasson, hogy meghallgassák, és tiszteletben tartásuk véleményét, hogy más véleményen lehessen, hogy elképzelései lehessenek és alkosson, hogy megtanuljon tanulni. Joga van az önbecsüléshez, ahhoz, hogy a szülők és tanítók magas követelményeket állítsanak elé, hogy bízson képességeiben és minden kis sikerért elismerésben részesüljön.

3. Születésétől kezdve joga van a folyamatos tanuláshoz, s ennek a tanulási folyamatnak csak a gyermek érdeklődése és befogadóképessége szabhat határt. Mivel a személyiség és tudás alapjait az élet első éveiben rakják le, ebben az időszakban megy végbe a leglényegesebb és leglátványosabb fejlődés a megismerés folyamatában, ezért a gyermek legalapvetőbb joga, hogy jól indulhasson el az életben. Alapvető joga, hogy korai gyerekkora olyan legyen, ami megalapozza későbbi növekedését, fejlődését.

4. Joga van a nyitottságon alapuló tanuláshoz, otthon, az iskolában, a mindennapi életben, a játékon, baráti, kapcsolatain és a médián keresztül, abban a folyamatban, amelyben felfedezi magának a világot. Joga van élvezni a könyvtárakat, sportpályákat, múzeumokat, a parkot, az állatkertet, a cirkuszt, joga, hogy hozzájusson könyvekhez, újságokhoz, képregényekhez, mesékhez, enciklopédiákhoz, szótárakhoz, hozzáférhessen mozi- és tévé-filmekhez, művészeti alkotásokhoz, hogy ne csak könyvekből, hanem a valóságból, az emberekkel és a természettel való kapcsolatából meríthessen tudást. Joga, hogy ne csak felnőttektől, hanem a többi gyerektől is tanulhasson. Joga, hogy ne csak másoktól tanulhasson, hanem gondolkodás és viták útján saját tapasztalataiból és hibáiból is.

5. Joga, hogy iskolába járhasson, és az élethez szükséges ismeretek, készségek és viselkedésformák megszerzéséhez elegendő időt tölthessen ott. Megismerje saját testét, és azt, hogyan őrizheti meg egészségét, hogy megismerje kultúráját és gyökereit, hogy megtanulja kifejezni magát szóban és írásban, hogy megtanuljon számolni, és tudja megoldani a mindennapi élet alapvető problémáit, hogy jobban megértse önmagát és az őt körülvevő világot, a környezet védelmének fontosságát, hogy magáévá tegye az igazságosság és szolidaritás értékeit, hogy tisztában legyen jogaival és kötelességeivel, hogy megteremtse önbecsülése alapját, és folytassa a tanulást.

6. Joga van a „gyermekre szabott” oktatáshoz, amelyben minden: a tananyag és a módszerek, az épületek és a belső terek, a programok és a határidők, a szabályozások és normák a gyerek – és nem a felnőtt – igényeire szabottak. Olyan oktatáshoz, amely tiszteletben tartja a gyerek ismereteit, nézőpontját és álmait. És olyan oktatáshoz, amelyben a tanításnak és a tanulásnak nem kiegészítő eleme, hanem alapja az öröm, a játék, a zene, a kaland, a meglepetés, a mozgás és a nevetés.

7. Joga van a minőségi oktatáshoz, amelyben nem csak az fontos, hogy mennyit, de az is, hogy mit és hogyan tanulnak. Joga van sztereotípiáktól, előítéletektől mentes, rasszizmust és szexizmust elítélő, a különbözőséget elfogadó és a gyermek nyelvének és kultúrájának értékeit elismerő oktatáshoz. Olyan oktatáshoz, amely azt hangsúlyozza, amit a gyerek tud, nem pedig azt, amit nem tud. Olyan oktatás ez, amely a versennyel szemben az együttműködést, a monológgal szemben a párbeszédet, a szóval szemben a tettet részesíti előnyben. Ez az oktatás válthatja valóra szülők és tanárok álmát, hogy gyerekeik, tanítványaik többé, jobbá váljanak, mint ők maguk.

8. A gyermeknek joga van azokhoz az alapvető feltételekhez, amelyek lehetővé teszik, hogy tanuljon, fejleszthesse képességeit, akár az iskolában, akár más keretek között. Az alapfokú oktatáshoz való jog nem csak abban támogat minden gyereket, hogy a közösségtől és a társadalomtól ingyenes iskolai oktatásra, képzett pedagógusokra, megfelelő tantervre és az oktatáshoz szükséges eszközökre tarthasson igényt, de az ehhez elengedhetetlen anyagi, szociális és érzelmi feltételek megteremtésére is: megfelelő táplálkozásra, egészségügyi ellátásra, megfelelő otthonra, és legfőképpen szeretetre, érzelmi támaszra és tiszteletre, stabil, biztonságos, békés környezetre.

9. A gyermeknek joga, hogy szülei is legalább alapfokú végzettséggel rendelkezzenek, hiszen ez alapvetően fontos a gyerek jóléte, neveltetése és jövője szempontjából. Joga van olyan szülőkhöz, akik tudatában vannak nem csak a fiúk, de a lányok taníttatásának fontosságával is, akik tiszteletben tartják a játékot, akik inkább a párbeszédre, mint a büntetésre hajlanak és meggyőzhetőek. Olyan írástudó szülőkhöz, akik elismerik és értékelik a tanulásba fektetett erőfeszítéseket, meg tudják különböztetni a jó tanítást a rossztól, részt vesznek az iskolai ügyekben, és megkövetelik a jó minőségű oktatást. Olyan szülőkhöz, akik tisztában vannak jogaikkal és kötelességeikkel, és elegendő tudással és önbizalommal rendelkeznek ahhoz, hogy a növekedésben, tanulásban és fejlődésben segítsék gyermeküket.

10. A gyermeknek joga van olyan, szükségleteire fogékony, felelős médiához, amely képes kiegészíteni és gazdagítani nevelését. Olyan médiához, amely közelebb viszi a városi gyereket a faluhoz, a vidékit a városi élethez, amely gazdagítja a gyermek világképét, más időbe, térbe, más valóságba repíti őt, megismerteti a modern tudományok és technológiák lehetőségeivel és korlátaival. Joga van olyan médiához, mely kifejleszti a gyermek tiszteletét az egyetemes művészet, tudomány és kultúra iránt, valamint igényét a békére, erőszakmentességre, toleranciára, szolidaritásra és igazságosságra.

Az alapfokú oktatás egyetemes jog. Joga ez minden gyermeknek, kisfiúnak és kislánynak, szegénynek és gazdagnak, városinak, vidékinek és az elhagyatott vidéken élőknek, a fogyatékkal élőknek, a dolgozó gyerekeknek, az őslakosoknak és az etnikai kisebbségben élőknek, annak, akinek van családja és annak, aki az utcán él, a menekültnek és a háború miatt otthonát elhagyni kényszerültnek.

(fordította: Körmöczy Márta)